

שבת - If Hurricane Sandy fell on שיעור 931

I. הנוגע להאריקין SANDY אם היתה בשבת וגם רעידת אדמה וטארנידאו שהיו בשנה הקודמת יש שכתבו שאין לברך עליהם ועיין בקונטרס מרב אשר יעקב וועסטהיים מ"מ אם נקרה בשבת יש כמה שאלות הנוגע למעשה ויש עוד כמה שאלות הנוגע לשעת החרום בשבת ואבאר

II. הקדמה להעניין - עיין ברש"י (סוכה כ"ט. ד"ה מפני) "כל מיני פורעניות הבאין בעולם יש להם לישראל לדאוג ולומר לא בא סימן זה אלא בשבילנו יותר משאר אומות מפני שהן רגילין ללקות יותר מכולם" וכן כתב רש"י (שמות ז - ג) לבני ישראל ליקח מוסר

III. כלל גדול בידינו דוחי בהם ולא שימות בהם (ויקרא י"ח - ה) ודרשו וחי בהם לעולם הבא כי אם תאמר בעולם הזה והלא סופו מת הוא (רש"י שם) ואיתא בירושלמי (יומא צגריסל חסת) דהשואל הרי זה מגונה דאין לישאל שאלה בפקוח נפש דעד שישאל וישיבו לו יבא החולה לידי סכנה והנשאל (שהוא הרב) ה"ז שופך דמים שהיה לו לידרוש רבים דפקוח נפש דוחה את השבת ולא דרש

IV. שאלות הנוגע אם יש BLACKOUT

(א) אם מותר להדליק פנס הבזקה (flashlight) מערב שבת לטלטל אותו בחדרי הבית בשבת שלא יכשל באפלה - עיין באג"מ (ה - כ"ג) דכלי חשמל הגם שפועלים ע"י החשמל ומחזירים להחשמל ואפילו מנורת חשמל למעשה אינם מוקצים בשבת ומותר לטלטלם אלא א"כ הם כלים שעושים בהם מלאכה אבל אם פעולתם אינם מלאכת שבת אין להחשיבם כמלאכתו לאיסור מחמת שמקבלים כוחם ע"י דבר האסור כמו חשמל דדבר שמלאכתו לאיסור פירושו דבר שעושים בו איסור ולא דבר שנעשה ע"י איסור ורק צריך להיזהר שלא להפרידם מחיבורן להחשמל ואם אחד רוצה להחמיר לעצמו מותר הגם שאני בעצמי (רב משה) אינני נוהג כן להחמיר אך יש לידע שדינו לכל הפחות ככלי שמלאכתו לאיסור דמותר לטלטל גם נר חשמל לצורך גופו ומקומו אמנם אפילו דמעיקר הדין מותר לטלטלו אכן כיון שיש בו אור חשמלי יש מקום להחמיר אטו דאתי לאחלופי בנר של אש (אג"מ ה - כ"ג - ל"ו) וליכא חשש דשמא יכבה דאל"ה לא היה לנו שום צד להתיר שימוש בכלים הפועלים ע"י חשמל ולכן ה"ה בפנס הבזקה יש להתיר ולכאורה אין צריך להחמיר אטו נר הדלוק כיון שיש חשש של הזיקה דרבים וע"ע באג"מ (ד - ה"א - ה) דכל כלי חשמל כשעון ומנורה דינו ככלי שמלאכתו לאיסור ודעתו שם שלא גרע מזה וכ"ש בנ"ד דכיון דהוא באופן שא"א לנתקן לא נאסרו ומותר אפילו שלא לצורך גו"מ והעיקר כמו שכתב האג"מ (ה - כ"ג) דהוי ככלי שמלאכתו להתיר ובכל אופן אינו חמור יותר מכלי שמלאכתו לאיסור ולכן יש להתיר בנ"ד וטוב לכסות הכפתור

(ב) אם יש חיוב לצאת מביתו להיות במקום אחר שיש חשש דג"כ אין לו חשמל ואין זה כבוד שבת להיות בביתו באפלה ולכאורה כיון שיש רק חשש ואין זה דבר ברור אין זה זלזול בכבוד שבת ואם היה דבר ודאית ואין בו טירחא יתירה יותר טוב לבקר אחרים והכל תלוי בהמצב לכל אחד ואחד ואין אנו יכולים לפסוק פסק כללי לכל הציבור

(ג) להביא גנרטור להפעיל החשמל ביום שפסק החשמל וגם לשבת אם זה נחשב חסרון בבטחון לכאורה אין זה חסרון בבטחון לתקן האור ע"י הגנרטור ולהפך זה נקרא מצוה גדולה שלא יכשל בחשכה או שיהיה אור ואויר קר לכבוד שבת אמנם לבנות ארמון (palace) כמו שיחידים עושים ונותנים הון רב ליפות בתיהם לזה יש לומר שאסור משום חסרון בבטחון שיבוא משיח במהרה בימינו

V. עוד שאלות

(א) בשעה שבטלה שליטת המלכות ויד רוצחים וגנבים שולטים הוי בודאי סכנה ומותר לחלל שבת בכל מלאכה וכדין כותים שצרו על עיירות ישראל (שכ"ט - ו)

(ב) לחלל שבת כשגנב הפורץ לדירה או אפילו אינו פורץ אבל עוסק בדבר מכיון שיש חשש שיתקוף את הנמצאים בה מותר לכל אדם לטלפן למשטרה (שש"כ מ"ח - כ"ה) ועיין במג"א (שכ"ט - סק"ה) דבאדם יחיד יניח ליקח את כל ממונו ולא יחלל את השבת ועיין בארחות חיים (סק"ו) שהקשה על המג"א מהבא במחתרת דמותר להורגו אף בשבת לכן צריך לומר דזה דוקא אם הגנב אינו רודף או חשש רודף דהבא במחתרת השכם להורגו אך מ"מ יכול בעל הבית להתנגד למענה הגניבה ולהיאבק עם הגנב אע"פ שע"י זה יחשב הגנב לרודף ואז גם יוכל בעה"ב להורגו אפילו בשבת דסברא הוא שאין אדם חייב לעמוד ולראות שגוזלים וחומסים כל רכושו (שם בשם הגרשז"א)

(ג) כל מה שמותר להציל מפני הדליקה מותר להציל ממים ומשאר דברים המאבדים (של"ד - י"ט) ולכן אסור לומר לנכרי להציל (של"ד - כ"ה וכו') וע"ע ברמ"א (סעיף כ"ו) שכתב בזמן הזה שאנו שראויין בין א"י מותר לככות דליקה בשבת מחשש סכנות נפשות והזריז הרי זה משובח מ"מ הכל לפי הענין ועיין בשו"ע (תק"ד - ה) וההג"ה (שם) דמותר לככות דליקה אפילו בשבת בזמן הזה

(ד) קטן שאבד ויש מקום לדאגה מותר להודיע המשטרה בטלפון (שש"כ מ"ח - כ"ה) ועיין במ"ב (שכ"ח - ל"ח) דמותר לשכור הדלת שנעל בפני התינוק אפילו אם היא באופן שהיא איסור תורה דשמא יבעת התינוק וימות

(ה) הרואה בשבת תנועה חשודה או אנשים חשודים או חפץ חשוד במקום שבני אדם יעברו שם יזעיק מיד את המשטרה וראייתי דמותר לככות גחלת כדי שלא יוזקו בה רבים (שש"כ ג - מ"ח - ס"ה) וע"ע בשו"ת רבי עקיבא איגר (ה - ב) דאחד מאלף יגיע לסכנה לא חשיב ספק סכנה ועיין בשערים מצויינים בהלכה (ז"ז - ז) בשם הרמ"א (שכ"ט - ז) דהכל לפי הענין וכ"כ המג"א (שט"ז - כ"ג) בענין השממית ע"ש אמנם עיין עוד בשש"כ (ל"ז - ט"ה) דכל דבר שהעולם חוששים לו משום סכנה הרי הוא בגדר סכנה ועוד יש אומרים דספק סכנה לכל הציבור נידון כספק גם אם הסכנה היא בסבורות נמוכות (רב מ.מ. פרבשטיין אנציקלופדיה רפואות 398-402) (c) כגון היזק דרבים היתירם אפילו איסור דאורייתא (ר"ן על הרי"ף שנת מ"ג: בשם הבה"ג והר"ח) (כ) וכגון ממון דרבים נחשב כפיקוח נפש (תוס' סנהדרין כ"ו ד"ה מי שרצו בענין שביעית ורמ"א יו"ד ק"ס - כ"ז בענין הלוואה ברבית) (ח) לרדת למקלט בעת מלחמה (חזו"א תשנז ותתז"ס מ"ח) (ז) להציל רבים ממיתה מותר לעבור גם על גלוי עריות (תוס' יומא פ"ג ד"ה מה) (ה) מותר לחלל שבת גם שהסכנה לא התחיל (שו"ע שכ"ט - ו) ולדעתי יש ספק פקוח נפש לרבים בהנ"ל ומחויב לזעוק מיד המשטרה

(ו) חוטי חשמל שנפלו ברחוב ויש חשש שיגע בהם אדם מותר להזעיק את חברת החשמל על מנת להפסיק את הזרם ואין חיוב מעיקר הדין לעמוד שם במשך כל השבת וכמו שמותר לככות גחלת כדי שלא יוזקו בה רבים (של"ד - כ"ז) מ"מ במילואים כתב דצ"ע דע"י הטלפון הוא מבעיר ומכבה אש כמה פעמים משא"כ בגחלת

(ז) בור ברה"ר שנקרא manhole שהוא פתוח מותר לכסותו אפילו אם יש בו איסורי תורה ועיין ברמב"ם (י - י"ד) דהמתזיר דלת של בור חייב משום בונה מ"מ הוא ספק פיקוח נפש ומשום הזיקא דרבים התיירו גם במלאכת דאורייתא

(ח) סגירת הגאז בתנור שיש בו electronic ignition שנפתח באנוס יש להתיר לסגרו על ידי נכרי או קטן בשעת הדחק גדול ואולי ע"י ישראל בשינוי

(ט) נר דלוק שנפל על השלחן צריך להגביה קודם שידלק משום דמותר לטלטל מוקצה במקום דאדם בהול על ממונו (שנת ק"ג) והר"ן (שם) והבה"ל (של"ז)

(י) איש שנשמע בביתו צלצול הטלפון בלי הפסק כגון לעשרה מינוטין יש אומרים שמותר להרימו ע"י נכרי או קטן או ע"י עצמו בשינוי (Rav Ribiat Pg.1210) והכל תלוי בהמצב ומ"מ נראה לי דאין להתיר בפרט בזמנינו שיש חברי הצלה ואבאר

א) יש ארבעה איסורים בשיחת טלפון בשבת (כ הרמת השפופרת (מכה בפטיש, מוליד, מוקצה, הבערה) א החיוג (dialing) משמיע קול א השיחה מולידה ניצוצות ומשמיעה קול א החזרת השפופרת לעריסתה מנתקת את המעגל החשמלי וגורמת שהטלפון ראוי שוב לניהול שיחה

ב) בארבעה דרכים ניתן להקל על חילול השבת (כאשר הזמן אינו בהול) א על ידי נכרי בדרך שינוי א על ידי קטן בדרך שינוי ויבקשו מי שלא האב או האם א גדול בשינוי א על ידי שנים שעשו (תורת היולדת דף פ"ג)

ג) ועוד לשמש בטלפון לסלק המזיק לכאורה הוי רק מלאכה שאצל"ג (אג"מ ח - קכ"ח)

VII. אם מותר להכניס עצמו לספק סכנה להציל חברו מודאי סכנה

א) עיין במגילה (ט"ז): דגדול תלמוד תורה יותר מהצלת נפשות ויש מן האחרונים שכתבו שהוא כשיש אחרים שיכולים להציל הנפשות ולכן אע"פ שמצוה גדולה למי שמקדים להציל נפשות מ"מ ת"ת קודם (פרישה י"ד רי"ח - י"ד) ויש שכתבו שלא אמרו אלא שיותר יש זכות למי שזוכה ועוסק בתורה ולכן צריך לבטל ת"ת ולעסוק בהצלת נפשות (ט"ז שס וכעין זה בב"ח שס)

ב) עיין בבית יוסף (ח"מ תכ"ו) שכתב בשם הגהות מיימני דצריך לסכן עצמו בשביל חברו כשהוא ספק סכנה וחבירו ודאי סכנה וחלק עליו דאם שניהם ת"ח או ע"ה ומכ"ש אם רק המציל ת"ח והניצל ע"ה אינו רשאי להכניס עצמו אפילו בספק פקוח נפש אך אם המציל אינו ת"ח כמו הניצל אז מותר להכניס עצמו אבל אינו מחויב אם לא ממדת חסידות אם ירצה וכ"כ הרדב"ז שספק זה כודאי ולא דמי להוריות (פ"ג) דכהן קודם ללוי דשאני התם דאינו מכניס עצמו לסכנה

ג) עיין בשו"ת שבט הלוי (ה - קל"ז - ז) דאם עומד לפנינו פקוח נפש ודאית של חברו דלהכניס עצמו בספק פ"נ ע"פ הרוב בזה הוי הספק כודאי ואסור אבל כשהספק על פי הרוב נוטה להצלה אע"פ דבעלמא חייב לפקח על עצמו אבל הכא נדחה מפני ודאי של חברו והביא זה בשם הגהות מיימוניות לדעת כנה"ג ואנו פסקינן דזה רק מדת חסידות ולא חיוב

ד) עיין באג"מ (י"ד ג - קע"ד - ד) דאם הוא ודאי ימות ויהרג תחתיו אף שהאחר הוי ת"ח ובעל מעשים טובים מ"מ בסכנה ודאית לעצמו אסור אבל לספק סכנה אינו לחייבו ועכ"פ רשאי וזה שפפוס ולוליינוס אחים שאמרו על עצמם שקר שהם הרגו בת המלך כדי להציל את ישראל (תענית י"ח זרע"י) התם שאני משום דמצלת רוב עם ולכן הכל תלוי בהמצב ואבאר עוד

ה) להציל מומר לחלל שבתות באופן שאין ספק להמציל - עיין בשו"ת מהר"ם שי"ק (ק"מ) דהרי הוא כישראל דאמרינן שמא התחרט ועשה תשובה וכמו שכתב בגמרא (קידושין מ"ט) דחיישינן שמא הרהר תשובה בלבו וכ"כ השו"ת חת"ס (י"ד שמ"ח) ועיין בשעמצב"ה (ז' - ח)

ו) להציל נכרי באופן שאין להמציל שום סכנה - עיין באג"מ (ד - פ) דבזמנינו אם יש חשש איבה מצילין הנכרי אפילו ע"י איסור תורה

VIII. יסוד גדולה דאין שום דבר במקרה בעולם ועיין בברכות (נ"ט) לא נבראו הרעמים

אלא לפשוט עקמומיות שבלב האדם שנאמר (קס"ג) והאלקים עשה שיראו מלפניו ועיין ברש"י (שמות ז - ג) דמדתו של הקב"ה שהוא מביא פורעניות על האומות כדי שישמעו וייראו (לפניה ג - ו) שמביא רעה לעולם במקום אחד שע"ז ניקח אנו בני ישראל מוסר לעצמנו ואסור לומר שזה מקרה ככתוב בפרשת בחקתי (כ"ו - כ"ח) ואם תלכו עמי קרי ולא תאבו לשמוע לי ויספתי עליכם מכה שבע כחטאתיכם - פירוש אם תלכו עמי קרי שתאמרו מקרה הוא ולא תשימו לב להיטיב דרככם ולכן איסור גמור לומר ש'9/11 או Sandy הוא מקרה ואין שום שייכות לנו ועיין בפרשת עקב (י - י"ג) ועתה ישראל מה ה' אלקיך שאל מעמך כי אם ליראה את ה' אלקיך ללכת בכל דרכיו ולאהבה אותו ולעבוד ...